

Nr 1086

Sämikielâ laahâ

Adelum Helsigist 15 peeivi juovlámáánu 2003

Ovdâskode miärádâs miäldásávt asáttuvvoo:

1 loho

Almolâš njuolgâdusah

1 §

Laavâ ulme

Taan laavâ ulmen lii turvâstid vuádulaavâst asáttum sâmmilij vuoigâdovuodâ toollâd já ovdedid jieijâs kielâ já kulttuur.

Taan laavâst asáttuvvoo sâmmilij vuoigâdovuodâst kevttid jieijâs kielâ tuámustoovlist já eres virgeomâhist sehe almos väaldi kenigâsvuodâin olâšuttid já ovdedid sâmmilij kielâlâš vuoigâdovuodâid.

Mittomeerrin lii, et sâmmilij vuoigâdovuotâ vuoigâlâš riehtijoton já šiev haldâttâhân tähduvvoo kielâst huolâthännâá já et sâmmilij kielâlâš vuoigâdovuodah olâšuttojeh nuuvt, et toid ij taarbâš sierâ avžuuttid.

2 §

Laavâ heiviittensyergi

Virgeomâheh, moid taat laahâ heiviittuvvoo, láá:

1) Iänuduv, Aanaar, Suádigil já Uccjuuvâ kieldâi toimâorgaaneh sehe tagarij kieldâovtâstumij toimâoirdaaneh, moin mii- nii täin kieldâin lii jesânin;

2) toh tuámustoovlih já staatâ pîrrâdâh- já páihâlâšhaldâttuv virgeomâheh, moi virge- vijdodâhân ovdiibeln mainâšum kieldah ollásávt teikkâ uásild kuleh;

3) Säämi läänihaldâttâs já ton ohtâvuodâst tuáimee toimâorgaaneh;

4) sämitigge, sâmmilâšašij ráđádállámkodde já nuorttâlâšlaavâ (253/1995) 42 §:st uáivildum sijdâčuákkim;

5) staatâräädi vuoigâdovuodâkansler já ovdâskode vuoigâdovuodâäššialmai;

6) kulâtteijeeäššialmai já kulâtteijeevâidim- lävdikodde, täsiárvuváldâlâš ja täsiárvulâvdikodde, tiätusyevjiváldâlâš já tiätusyevjilâvdikodde sehe ucceblohováldâlâš;

7) Aalmugiälâttâslájádâs já eennâm- tuáluirâtteijei iälâttâhlájádâs; sehe

8) toh staatâ haldâttâhvirgeomâheh, moh muttemocovirgeomâhin kiedâvušeh ovdiibeln mainâšum haldâttâhvirgeomâhijn joton puáttám aášijd.

Taam laavâ kalga nuávdittid meiddei puásuituálulaavâ (848/1990) já puásuituálu- asáttâs (883/1990) miäldásij haldâttâhašij kiedâvušmist toin staatâ virgeomâhijn já palgâsijn, moi virge- teikkâ toimâvijdodâhân sâmikuávlv ubbân teikkâ uásild kulâ, sehe Palgâsij ovtâstusâst.

Laavâ heivitmist finnodâhlájádâssáid já finnodâhservijd sehe ovtâskâssáid asáttuvvoo 17 já 18 §:st sehe kirholijd virgeomâháid 30 §:st.

Sierânâsnjuolgâdusah moh heiviittuvvojeh sâmikuávlvust láá laavâ 3 lovvoost.

3 §

Miäruštálmeh

Taan laavâst uáivilduvvoo:

1) *sämikielâin* anarâškielâ, nuorttâlâškielâ teikkâ orjâlâškielâ kevttum kielâ teikkâ válduášálii čuásáttâhjuávhu miel;

2) *sämmiláin* sämitiggeest adelum laavâ (974/1995) 3 §:st uáivildum sämmiláš;

3) *sámikuávloin* sämitiggeest adelum laavâ 4 §:st uáivildum sámikuávlv; sehe

4) *virgeomâháin* 2 § 1 já 2 momentâst uáivildum tuámustoovlh já eres virgeomâheh já palgâseh sehe Palgâsij ovtâstus.

2 loho

Kielâlâš vuoigâdvuodah

4 §

Sämmilii vuoigâdvuotâ kevtiid sámikielâ virgeomâhijn

Sämmiliist lii vuoigâdvuotâ jieijâs ääšist teikkâ ääšist, mast sun lii kuullâmnáál, kevtiid taam laavâst uáivildum virgeomâhist sámikielâ.

Virgeomâh ij uážu raijid teikkâ piettâlid olâšutmist taam laavâst asâttum kielâlâš vuoigâdvuodâid toin aggáin, et sämmiláš máttá meiddei eres kielâ, tegu suomâkielâ teikkâ ruotâkielâ.

5 §

Vuoigâdvuotâjiegânâs kielâlâš vuoigâdvuodah virgeomâhijn

Siärvušist já vuáhdususâst, mon pevdikirjekielâ lii sámikielâ, lii vuoigâdvuotâ virgeomâhijn ášástâldijn kevtiid pevdikirjekielâs hiäivulâš oosijn nuuvt, maht 4 §:st asâttuvoo sämmilii vuoigâdvuodâst kevtiid sámikielâ.

Oppälájádâsâst, mon máttááttâskielâ lii sámikielâ, lii siämmáánáál vuoigâdvuotâ kevtiid sámikielâ nuuvt tegu 1 momentâst asâttuvoo.

6 §

Sámikielâ kevttim ovdâstiámâlâš toimâorganâin

Iänuduv, Aanaar, Suádigil já Uccjuuvâ kieldâi toimâorganij sämmilâšjesânijn lii vuoigâdvuotâ kevtiid sámikielâ čuákkimijn

sehe pevdikiirján lohtum kirjâlâš ciálkkámušâin. Siämmáš kuáská statâlâš lãvdikudij, komiteai, pargojuávhui já toi västideijee maangájeessânâlâš toimâorganij sämmilâšjesânijd sámikuávlust, já eromâšávt sämmilijd kyeskee aášijd ton ulguubeln-uv. Palgâsij ovtâstus já ton stiivrâ čuákkimân uásálistee sämmiliist lii siämmáánáál vuoigâdvuotâ kevtiid čuákkimist sámikielâ.

Taan ceehist ovdiibeln uáivildum čuákkimijn kalga táárbumield ornid tulkkum.

7 §

Vuoigâdvuotâalmottiid sámikielâ eenikiellân viehädâhtiätuvuáhádâhân

Sämmiliist, kiäst lii Suomâst päikki-kieldâlaavâst (201/1994) uáivildum päikki-kieldâ, lii vuoigâdvuotâ almottiid viehädâhtiätuvuáhádâhân vuorkkimnáál eenikiellân sámikielâ.

8 §

Virgeomâhij tiedettem

Virgeomâheh kalgeh aalmugân čujottum tiedetmist kevtiid meiddei sámikielâ.

Virgeomâhij almottâsah, kulluuttâsah já julgâpiejâmeh sehe eres aalmugân uáivildum tiädättâsah sehe uápâstuvah já aalmug kiävtun uáivildum luámáttuvah tevdimravvuidiskijn kalgeh sámikuávlust rahtud já adelud meiddei sámikielâin.

Keerrivrievti, tuámmár, kihlekodevirgâduv teikkâ ton uásâduv teikkâ kihlekode sierânâs virgâduv teikkâ toi virgeulmuu virge peelest adelum kulluuttâsah já tiätunaddelmeh ovtâskâs ulmuu vuoigâdvuotân kyeskee aášijn pyehtih kuittâg adelud kuorâttállâm mielâ tuše suomâkiellân, jis lii čielgâs, et sámikielâ kevttimân ij lah tárbu.

Eres ko 2 § 1 já 2 momentâst uáivildum staatâ virgeomâhijn kalgeh 1 momentâst uáivildum almottâsah, kulluuttâsah, julgâpiejâmeh já tiädättâsah sehe luámáttuvah tevdimravvuidiskijn rahtud já adelud meiddei sámikielâin talle, ko toh iänáázin kyeskih sämmilijd teikkâ talle, ko toos mudoi lii miini eromâš suujâid.

Vaaljái já aalmugjienâstmij almottâskoor-
tah iä rahtuu sãmikielân, eereeb sämitiggeest
adelum laavâ 24 §:st uáivildum almottâs-
koortâid.

9 §

*Laavah já eres asáttásah, sehe asáttásiä-
tuttásah já smiättämušah*

Eromášávt sämmilijd kyeskee laavah já
eres asáttásah sehe staatâsopâmušah já eres
Suomâ asáttâsčuágálduv äššikirjeh já tiät-
tunaddelmeh olgosadeluvvojeh meiddei sä-
mikielâlâš jurgálussân, ko staatâräädi teikkâ
äššioomâh ministeriö nuuvt meerrid.
Siämmáš äšši kuáská ministeriö teikkâ staatâ
eres miärádásâid, ravvuud, meerridmijd já
tiädättásâid, moh adeluvvojeh olgos virge-
oomâh miärádâsčuágálduvâst.

Ministeriöst teikkâ staatâ komiteast, pargo-
juávhust teikkâ toid verdiddettee toimâor-
gaanâin valmâštállum já olgosadeluđ aigum
lahâiävtuttásah já smiättämušah teikkâ toi
čuákánkiásuh olgosadeluvvojeh ministeriö
miärádâs miel meiddei sãmikielân talle, ko
toh kyeskih eromášávt sämmilijd teikkâ talle,
ko toos mudoi lii eromáš suijâ.

10 §

Sãmikielâ kevttim virgeoomâh pargokiellân

Virgeoomâh, mon toimâm čuácá tuše
sämmiláid, puáhtá kevttid pargokielânis sä-
mikielâ suomâkielâ paaldâst.

3 loho

Sãmikuávlust heiviittettee njuolgâdusah

11 §

Eromáš kenigâsvuodâh

Taan laavâ 2 § 1 momentâst uáivildum vir-
geomâheh kalgeh sãmikuávlun virgáduvâin já
eres toimâpaaihijn nuávdittid ton lasseen, mii
12—16 §:st asáttuvvoo.

12 §

Vuoigâdvuotâ kevttid sãmikielâ virgeomâhijn

Sämmiliist lii vuoigâdvuotâ kevttid valjii-
mis miel suomâkielâ teikkâ sãmikielâ vir-
geomâhijn ášástáldijn. Vuoigâdvuodâst kev-
ttid ruotâkielâ asáttuvvoo kielâlaavâst
(423/2003).

Siämmáš vuoigâdvuotâ lii sämmiliist sämi-
kuávlun ulguubeln-uv staatâ virgeomâhijn tal-
le, ko toh muttemocovirgeomâhin kiedâvu-
šeh päikkikuávlun virgeomâhist joton puáttám
aášijd.

13 §

*Vuoigâdvuotâ finniđ toimáttâskirje teikkâ
eres äššikirje sãmikielân*

Sämmilâš äššiuásálâžân kalga pivdemist
adeluđ ášáskuttemucâmuš, tuámu, miärádâs,
pevdikirje teikkâ eres äššikirje sãmikielân toi
oosij ko äšši kuáská suu vuoigâdvuodâ,
oovdâ teikkâ kenigâsvuodâ, eereeb jis lii
koččâmuš äššikirjeest, mii ij vaaiikut ääši
raadhásmân. Jis sämmilâš äššiuásálâš lii
kiävtám kirjálávt teikkâ njálmáávt sämi-
kielâ ohtâvuodâ vâldidijn ääši kiedâvuššee
virgeomâhân, kalga sãmikielâlâš toimáttâs-
kirje siämmáá vijdáht já siämmáálágán iä-
vтуigijn adeluđ nuuvt, et tom ij taarbâš sierâ
pived.

Toimáttâskirjeest kalga kuittâg adeluđ tuše
virgálâš sãmikielâlâš jurgáluš, jis äššiuásáliih
lâá mangâ, iäge sij lah oovtâmielâliih sämi-
kielâ kevttimist.

14 §

*Sãmikielâ táidu já toos kyeskee
tohálâšvuodâvátamusah*

Virgeoomâh kalga pargovievâ palvâlusân
vâldidijn anneeđ huolâ tast, et ton pargoviehâ
jieškote-uv virgáduvâst teikkâ eres toimâ-
pâihist puáhtá palvâlid äššigâššâid meiddei
sãmikielân. Virgeoomâh kalga meiddei škov-
liittâs orniimâin teikkâ eres koččâmâšân
puáttee toimâigijn anneeđ huolâ tast, et par-
govievâst lii virgeoomâh pargoi vátamušâi
tevdee sãmikielâ máttu.

Sämikielâ máátu puáhtá asâttid kielâtaáidu kyeskee tohálâšvuodâvátámuššân staatâ virgeomâhij pargoviehân lavvâin teikkâ laavâ vuáduhd staatâräädi teikkâ áášánkullee ministeriö asâttássâin sehe kieldâlâš virgeomâhij pargoviehân kieldâlaavâ (365/1995) miäldâsâš oornigist, jis tággáár tohálâšvuodâvátámuš ij lavvâin tâi laavâ vuáduhd asâttuu. Sämikielâ mättim kiäččo eromâš ánsun, teikkâ tot ij lah asâttum virge, toimâ teikkâ pargo tohálâšvuodâvátámuššân.

Sämikielâ máátu kyeskee tohálâšvuodâvátámušâin lii heiviittettee oosijn vyeimist, mii asâttuvvoo laavâst almossiärváduvâi pargojuávhust váttee kielâtaáidust (424/2003). Sämikielâ máátu oovdânpuáhtoo almoš kielâutkosijn adelum laavâst (668/1994) uáivildum kielâiskosâin teikkâ oopâi ohtâvuodâst toohum kielâiskosâin teikkâ ollâškovlâupuin.

15 §

Virgeomâhij kenigâsvuotâ kevttid sämikielâ

Virgeomâheh kalgeh almottâsâin, povdii-mijn já kiirjijn, moh vuolgâttuvvojeh äššiuásálâžân teikkâ toos, kiäs laavâ mielhd kalga almottid ääšist, mii lii joodoost, teikkâ puátimin joton, kevttid ääši kiedâvuššâmkielâst sorjohánää vuástávldee jieijâs kielâ, jis tot lii tiädust teikkâ čielgiimist, teikkâ kevttid sehe suomâkielâ já sämikielâ.

Virgeomâh kalga tom sierâ pivdehánää, kevttid sämikielâ västiddijn toos sämikielâin toimâttum kirjâlijd ohtâvuodâväldimijd.

Virgeomâheh kalgeh toimâinis mudoi-uv ovdedid sämikielâ kevttim.

16 §

Sämikielâ kevttim kieldâ äššikiirjijn

Taggaar kieldâ, mast sämikielâlij uásus kieldâ aalmugist lii ovdebáá ive vuossámuu peeivi lamaš stuárráb ko ohtâ kuálmádâs, toimâorgaan kalga kevttid meiddei sämikielâ tagarijn pevdikiirjijn já eres äššikiirjijn, moh iä adeluu ovtâskâs äššiuásálâžân já moin lii almos merhâšume. Eres-uv kieldâ toimâorgaan kalga kevttid sämikielâ tágarijn äššikirjijnis nuuvt vijdáht ko tobdâ táárbu.

17 §

Finnodâhljádâsah sehe staatâ teikkâ kieldâ omâstem finnodâhseervih

Staatâ finnodâhljádâs sehe taggaar palválus pyevtitteijee finnodâhservi, mast staatâst teikkâ oovtâ teikkâ maangâ 2 § 1 moomeent 1 saajeest uáivildum kieldâst lii meridemväldi, kalga sämikuávlust adelid taan laavâst vaattum kielâlâš palválusâid já tiedettid aalmugân meiddei sämikielân toimâ šlaajâ já äššiohtâvuodâ vaattâm vijdesvuodâin já vuovvijn, mon oleslâžžân árvuštâldijn ij pyevti anneed finnodâhljádâs teikkâ finnodâhseervi peelest hiäivuttemmin. Ko staatâ finnodâhljádâs tipšo virgeomâhpargo toos heiviittuvvoo, mii taan laavâst asâttuvvoo virgeomâhist.

18 §

Ovtâskâs kielâlâš palválemkenigâsvuotâ

Jis almos haldâttâhpargo lii lavvâin teikkâ laavâ vuáduhd asâttum ovtâskâsân, tom kuáskâ pargo tipšodijn sämikuávlust tot, mii taan laavâst asâttuvvoo virgeomâhist. Jis tággáár pargo vuástávldee sämikuávlust miärâšuvâ virgeomâh miärádâs teikkâ eres toimânpieijâm teikkâ virgeomâh já vuástávldee koskâsâš sopâmuš vuáduhd, kalga virgeomâh visâsmittid, et pargo tipšodijn adeluvvoo taan laavâ miäldâsâš kielâlâš palválem. Taam kalga meiddei visâsmittid talle ko virgeomâh addel eres ko almos haldâttâhpargo ovtâskâs tipšomân sämikuávlust, jis taan laavâ vaattâm palválemtääsi toollâm tom váátá.

4 loho

Vuoigâdvuotâ tulkkuumân já jurgâlmân

19 §

Vuoigâdvuotâ tulkkuumân

Ko taan laavâ ooleest kiävttuo ääši njálmälâš kiedâvušmist sämikielâ, kalga ääši kiedâvuššâm viggâđ adeluđ sämikielâ táidusâš pargee pargon. Jis virgeomâhist ij

lah taggaar sãmikielâ táidusâš pargee, kote puávtáççij kiedâvuššâđ ääši, kalga virgeoomâh ornid nuuvtá tulkkum, jis sun jieš ij huolât tulkkuumist.

20 §

Vuoigâdvuotâ toimâttâskirje já eres äššikirje jurgâlmân

Jis haldâttâhääšist, haldâttâhlaavâkevttim-ääšist teikkâ rikosääšist ášâskuttemucâmuš, tuámu, miärádâs, pevdikirje teikkâ eres äššikirje lii rahtum suomâkielân teikkâ ruotâkielân, kalga virgeoomâh adelid sãm- milâš äššiuásâlâžân suu pívdemist nuuvtá virgâlâš sãmikielâlâš jurgâlus tain äššikiirjijn ton uásild ko äšši kuáská suu vuoigâdvuodâ, oovdâ teikkâ kenigâsvuodâ, eereeb jis lii koččâmuš taggaar äššikirjeest, mii ij vaaikut ääši raadhâšmân. Jurgâlus kalga lohtud toimâttâskiirján teikkâ eres äššikiirján.

Jis virgâlâš jurgâlusâst lii jurgâlemfeilâ, kalga virgeoomâh tivvood tom, jis tivvoo ij lah čielgâsávt tárbuttem. Sãmmitlâš äššiuásâlâžân kalga talle adelud tiivvum toimâttâskirje nuuvtá.

21 §

Vuoigâdvuotâ finniđ jurgâlus sãmikielâ toimâttuvâst

Virgeomâhist, kote taan laavâ vuáduid kalga adelid toimâttâskirjestis sãmikielâlâš jurgâlus teikkâ sãmikielâlâš toimâttâskirje, lii vuoigâdvuotâ finniđ jurgâlus sãmikielâ toimâttuvâst, jis jurgâlus ij lah mudoi vuohâsávt finniimist. Siämmáánáálá lii virgeomâhist vuoigâdvuotâ finniđ toimâttuvâst suomâkielâlâš jurgâlus toos sãmikielân kuoddu äššikirjeest.

22 §

Ovdâsvástádâsvuotâ jurgâlmist teikkâ tulkkuumist šoddâm koloin

Jis staatâ virgeoomâh kalga adelid teikkâ toimâttid äššiuásâlâžân toimâttâskirje teikkâ äššikirje sãmikielân teikkâ sãmikielâlâš jurgâlussân teikkâ kalga kevttid tulkkum,

vástid staatâ sãmikielâlâš toimâttâskirje ráhtimist teikkâ jurgâlmist teikkâ tulkkuumist šoddâm koloin.

Kieldâ, kieldâovtâstume teikkâ pispekode teikkâ servikodde vástid 4—6, 12, 13, 15, 16 já 30 §:st uáivildum toimâttâs- teikkâ eres äššikirje ráhtimist teikkâ jurgâlmist sehe tulkkuumist šoddâm koloin.

23 §

Jurgâlus haahâm äššigâs kuástádâssáin

Jis staatâ, kieldâ teikkâ kieldâovtâstume virgeomâhân teikkâ kirholâš virgeomâhân lii kuoddu sãmikielâlâš äššikirje, veikkâ äššigâsâst ij lah vuoigâdvuotâ kevttid sãmikielâ ton virgeomâhist, kalga virgeoomâh táárbumielid haahâđ äššigâs kuullâm maŋa suu kuástádâssáin äššikirjeest jurgâlus virgeomâhist kevttum kielân.

5 loho

Kielâlâš vuoigâdvuodâid ovdedeijee toimah

24 §

Virgeomâhij kenigâsvuotâ olâšuttid kielâlâš vuoigâdvuodâid

Virgeomâheh kalgeh toimâinis jiešrádálávt anneeđ huolâ tast, et taan laavâ turvim kielâlâš vuoigâdvuodah tuodâi olâšuveh. Tot kalga čäittid ulmuid et tot palvâl meiddei sãmikielân.

Virgeoomâh puáhtá adelid pyereeb-uv kielâlâš palvelus ko taan laavâst váttoo.

25 §

Páhlâlâš virgerijâvuotâ já luovvim pargoost sãmikielâ tááiđu haahâm várás

Ovdiibeln 2 § 1 momentâst uáivildum staatâ taggaar virgeoomâh virgealmast, kiän virgeviđdodâh lii ollásávt sãmikuávlust, lii vuoigâdvuotâ, jis suu virgekoscâvuotâ taan virgeoomâh palvâlusâst lii pištâm ucemustáá

ive, finnid pálháláš virgerijjâvuodâ virgepargoidis hoittáámân taarbâšláš sâmi kiela tááidu uázžum várás. Tággáár virgeomâh pargest lii siämmái iävtuigijn vuoigâdvuotâ finnid rijjâvuodâ pargoost siämmáa uáivilân.

Ovdiibeln 2 § 1 momentást uáivildum kiela teikkâ kielaovtâstume já taggaar 2 § 1 moomeent 2 já 3 saajeest uáivildum staatâ virgeomâh pargei, mon virgeviđoduvâst uási lii sâmikuávlust, sehe Palgâsij ovtâstume pargojuávhun kullei puáhtá miedettid pálháláš virgerijjâvuodâ teikkâ pargoost luovvim virgepargoidis hoittáámân taarbâšláš sâmi kiela tááidu hahâmân, jis suu palvâlus-koskâvuotâ taan pargoadeleijee palvâlusâst lii pištâm ucemustáa ive. Staatârâadi asâttâssáin puáhtá asâttid eres virgerijjâvuodâ tai pargoost luovvim iävtuin.

Virgerijjâvuodâmiärádâs teikkâ pargoost luovvim kyeskee miärádâs iähtun puáhtá asâttid, et pargee taha virgeomâhain kirjáláš sopâmuš tast, et sun parga virgeomâh palvâlusâst sâmikuávlust virgeluámu teikkâ pargoost luovvim maŋa tiätu ääigi, mii ij uážu lede kuhheeb ko ohtá ihe. Sopâmušân puáhtá valdud miärádâs tast, et pargee máksá virgeomâhân, jis sun sooppum ääigist ciálkká jieijâs luovâs teikkâ jis sun ciálkkoo luovâs suu jieijâs suujâ eereeb puácvuodâ keezild, enâmustáa njuolgist kielâškovliittâs keezild šoddâm koloi stuárusii sopâmušsááhu.

26 §

Sâmi kiela toimâttâh

Sâmi kiela jurgâlem já eres taan laavâst asâttum pargoi várás lii sâmitiggeest sâmi kiela toimâttâh, mii kalga lede sâmikuávlust.

Sâmi kiela toimâttuvâst asâttuvvoo târhibeht staatârâadi asâttâssáin.

27 §

Sâmi kiela išedeijee

Sâmi lääni haldâttâsâst sehe staatâ pirrâdâh- já páihálâš haldâttuv virgeomâhist puáhtá sâmikuávlust lede sâmi kiela išedeijee. Išedeijee palvâlusah láá äššigâsân nuuvta.

28 §

Kocceem já vakšum

Jyehi virgeomâh kocá jieijâs toimâsyergist taan laavâ nuávdittem.

Sâmitigge čuávu taan laavâ heiviittem já puáhtá adelid avžuomijd kielâlahâasâttâsân lohtâseijee koččâmušâin sehe toohâđ iävtuttâsâid puástuvuodâi tivomân, maid huámmâš.

29 §

Čielgiittâs

Sâmi kiela toimâttâh addel oovtâst sâmitige asâttâm sâmi kiela raadijn vaaljâpojij miel sâmitiigân čielgiittâs sâmi kiela kyeskee lahâasâttâs heivtmist sehe sâmmilij kielâláš vuoigâdvuodâi olâšumeest já kielâtile ovdânmist tade miel di ko staatârâadi asâttâssáin târhibeht asâttuvvoo.

Staatârâadi kielâlahâasâttâs heiviittâs kyeskee čielgiittâsâst asâttuvvoo kielâlaavâst.

6 loho

Sierânâs njuolgâdusah

30 §

Kirholiuh virgeomâheh

Mii taan laavâst asâttuvvoo sâmi kiela kevttimist staatâ virgeomâhist, heiviittuvvoo meiddei äššiuásâlij kevttim kiela sehe kiela mii kiävttoo toimâttâskiirrijn já eres äššikiirrijn Oulu pispekode tuámukapittâlist já toin kirkkohiärrâvirgâduvâin, moi toimâviđodâhân sâmikuávu teikkâ uási tast kulá, jis äšši ij lah taggaar, et kirkkolaavâ (1054/1993) miel kiäččoo ton lemin kirho jieijâš äšši, sehe ortodoksâláš kirkkokode Oulu pispekode kansliast.

Mii taan laavâ 1, 4, 5, 8, 20 já 24 §:st asâttuvvoo, heiviittuvvoo siämmáanáal evanġeliláš-luteriláš kirho Iänuduv, Anaar, Uccjuuvâ já Suádigil servikuddijd, jis äšši ij lah taggaar, et kirkkolaavâ miel tot kiäččoo lemin kirho jieijâš äšši, sehe ortodoksâláš kirkkokode Sâmi servikoodân.

31 §

Staatâ ekonomâlâš ovdâsvástádâš

Staatâ budjetân kalga vâldid meriruudâ staatâtorjuid kieldâid, servikuddijd, sâmi-kuávlvlu palgâsâid sehe 18 §:st uáivildum ovtâskâssâid taan laavâ heivitmist šaddee eromâš lasekoloi luávdimân.

32 §

Sâmi-kielâ sajattâh motomijn haldâttâhsuor-gijn

Sâmmilij vuoigâdovuodâst finnid vuáduškovlâ- já eres máttááttâš jieijâš eenikielân, sâmi-kielâ máttááttâšast sehe sâmi-kielâst máttááttâškiellân, oppâamnâsin já tutkâ-kiellân asâttuvvoo sierâ.

Sâmmilij vuoigâdovuodâst finnid peivikiäju jieijâš eenikielân asâttuvvoo pâmâi peivikiäjust adelum laavâst (36/1973).

Taan laavâ 2 § 1 momentâst uáivildum virgeomâheh kalgeh nuávdittid taan laavâ njuolgâdusâid ko heiviiitth pyeccee sajaduvâst já vuoigâdovuodâin adelum laavâ (785/1992) já sosiaalhuolâttâš äššigâš sajaduvâst já vuoigâdovuodâin adelum laavâ (812/2000).

33 §

Tärhibeh njuolgâdusah

Tärhibeh njuolgâdusah taan laavâ olâšutmist adeluvvojeh staatâräädi asâttâssâin.

Helsingist 15 peeivi juovlâmáánu 2003

Täsivääldi President

TARJA HALONEN

7 loho

Vuáimânsoddâm já sirdâšumnjuolgâdusah

34 §

Vuáimânsoddâm

Taat laahâ šadda vuáimán 1 peeivi uddâivemáánust 2004 já toin komettuvvoo laahâ sâmi-kielâ kevttimist virgeomâhijn 8 peeivi njuhčâmáánust 1991 adelum laahâ (516/1991) toos mañeláá toohum nubâstusâidiskijn.

Ovdil taan laavâ vuáimânsoddâm puáhtá riemmâd ton olâšuttem vaattâm toimâid.

Taat laahâ almostittoo Suomâ asâttâščuágâlduvâst meiddei anarâš-, nuorttâlâš- já orjâlâškielâlâš jurgâlussân.

35 §

Sirdâšemnjuolgâdusah

Eres laavâst teikkâ asâttâšast mainâšum čujottâš tain lavvâin komettum sâmi-kielâ kevttimist virgeomâhijn adelum laahân kiäččoo, et laavâ vuáimânsoddâm mañâ uáivild čujottâš taan laahân.

Ovdil taan laavâ vuáimânsoddâm jotonpieijum äššijd heiviittuvvojeh ain-uv taam laavâ vuáimán šodâdijn njuolgâdusah, moh lijjii vyeimist, jis virgeoomâh ij äššiuásâlij vuoigâdovuodâ já oovdâ juurdâštijn meerrid eres.

Vuoigâvuodâminister *Johannes Koskinen*

Nr 1086

Sää'mkiöll'lää'kk

U'vddum He'Issnest rosttovmannu 15 peei'v 2003

Riikkpeei'vi riäššâm mie'ldd šiött'teet:

1 lääkk

Aalmlaž šiött'tõõzz

1 §

Lää'jj juu'rd

Tän lää'jj jurddân lij jii'jjes peä'lest staañad vuäddlää'jjest šiött'tuum sä'mmlai vuõiggâdvuõd ââ'nned da viikkâd oudâs jii'jjes kiõl da kulttuur.

Tän lää'jjest šiött'teed sä'mmlai vuõiggâdvuõdâst ââ'nned jii'jjes kiõl duõmmištmet da jee'res ve'rggnee'kkîn di õõlmâs vää'ld õõlgtumužžin čõõdted da viikkâd oudâs sä'mmlai kiõll'la vuõiggâdvuõdid.

Täavtõsân lij, što sä'mmlai vuõiggâdvuõtt vuõiggmiõllsa vuõiggâdvuõdjaåttmõõžž da šiõgg vaaldsem diõtt staañet kiõlâst soorččkani di tõt še, što sä'mmlai kiõll'la vuõiggâdvuõdid čõõdted nu'tt, što tõið ij taarbâž jee'rab raukkâd.

2 §

Lää'jj suävtemvu'vdd

Ve'rggnee'kk, koid tät lää'kk kuâskk lie:

1) Enontekiõ, Aanar, Suá'djel da Uccjoogg koo'ddi tuáimmorgaan da nákam koo'ddi leett tuáimmorgaan, koin mii-ne täin koo'ddin lij mie'ldd;

2) nákam duõmmištâm da valdia pirrõs- da pääiklažvaaldsem ve'rggnee'kk, kooi ve'rgg-voudda oudpeä'lnn sarnnum kää'dd obbnes le'be vuä'ssnes ko'lle;

3) Sää'mjânnam läänhalltõs da tõn õhttõõzzâst tuáimmjeei tuáimmorgaan;

4) sää'mte'gg, sää'maa'sši sagstõõll-

âmká'dd da sää'mlää'jj (253/1995) 42 §:sest mie'rruum sijddsååbbar;

5) valdiasåbbar vuõiggâdvuõttkansler da eettikää'dd vuõiggâdvuõttå'ssåaum;

6) õõ'nn'jiå'ssåaum da õõ'nn'jilâitem-lu'vddká'dd, tää'ssârvvåskkooumaž da tää'ssârvvlu'vddká'dd, teåttisue'jjåskkooumaž da teåttisue'jjlu'vddká'dd di minoritetåskkooumaž;

7) Naroodjeåltõkstrooite'1 da mäddtååll-nee'kkî jeåltõkstrooite'1; di

8) nákam valdia vaaldsemve'rggnee'kk, kook muttåzoocâmve'rggnee'kkîn kiõtt'tå'le oudpeä'lnn sarnnum vaaldsemve'rggnee'kkest tu'mjem vuålla puåttam å'sšid.

Tän lää'jj ålgg jää'kkted še puå'z'zåidd-lää'jj (848/1990) da puå'z'zåiddasetõõzz (883/1990) vuålla kuulli vaaldsemå'sši kiõtt'tõõllmuužžâst tõin valdia ve'rggnee'kkîn da paalgåskoo'ddin, kooi ve'rgg- le'be tuáimmvoudda sä'mmlai dommvu'vdd obbnes le'be vuä'ssnes kooll, di Pålågaskoo'ddi õhttõõzzâst še.

Lää'jj åå'net jäärnå'kstrooitlivui'm da õhttõõzzivui'm di privatoummivui'm nu'tt mä'htt šiött'teet 17 da 18 §:sest da seåmmannaalla ceerkavlaž ve'rggnee'kkivui'm nu'tt m'htt šiött'teet 30 §:sest.

Sä'mmlai dommvu'vdest åå'net spe-sialšiött'tõõzz, kook ko'lle lää'jj 3 lo'kkê.

3 §

Mie'rrumuuzž

Tän lää'jjest mie'rreet što:

1) sää'mkiõll lij aanarsää'mkiõll, nuõrtt-sää'mkiõll le'be tá'vvsää'mkiõll õ'nnum kiõl le'be mainsteejajoouk mie'ldd;

2) *sä'mmlaž* lij sää'mtee'ggin u'vddum lää'jj (974/1995) 3 §:sest mie'rruum sä'mmlaž;

3) *sä'mmlai dommvu'vdd* lij sää'mtee'ggin u'vddum lää'jj 4 §:sest mie'rruum sä'mmlai dommvu'vdd; di

4) *ve'rggnek* lij 2 §:z 1 da 2 momenttist mie'rruum duõmmišttd da jee'res ve'rggnee'kkid da strooitlid da paalgâskoo'ddid di Paalgâskoo'ddi õhttõõzz.

2 låakk

Kiõll'la vuõiggâdvuõd

4 §

Sä'mmla vuõiggâdvuõtt ââ'nned sää'mkiõl ve'rggnee'kkivui'm

Sä'mmlast lij vuõiggâdvuõtt jii'jjes ää'sš diõtt le'be nõkam ää'sš diõtt, ko'st suu kuulât, ââ'nned tän lää'jjest mie'rruum ve'rggnee'kkin sää'mkiõl.

Ve'rggnek ij vuä'z rää'jtet le'be keâldd-õõttâd çõõdtemest tän lää'jjest mie'rruum kiõll'la vuõiggâdvuõdid tõi diõtt, što sä'mmlaž siltad jee'res kiõl še, hâ't lää'ddkiõl le'be ruõcckõl.

5 §

Ju'ridlažoummu kiõll'la vuõiggâdvuõd ve'rggnee'kkivui'm

Õhttõõzzâst da skiañkksie'breſt, koonn på'rddke'e'rijid ke'rtet säämas, lij vuõiggâdvuõtt ve'rggnee'kkivui'm sagstõõllmen ââ'nned på'rddke'e'rij kiõl jää'kktee'l suävlaž vuä'zzin, što mâi'd 4 §:sest šiõtt'teet sä'mmlai vuõiggâdvuõdâst ââ'nned sää'mkiõl.

Škooulâst, koonn mä'ttõskioõllân lij sää'mkiõll, lij seämmanalla vuõiggâdvuõtt ââ'nned sää'mkiõl nu'tt mä'htt 1 momenttist šiõtt'teet.

6 §

Sää'mkiõl âânnem võborše'knallšem tuaim-morganivui'm

Enontekiõ, Aanar, Suä'djel da Uccjoogg koo'ddi tuaimmorgaani sä'mmlain lij vuõiggâdvuõtt ââ'nned sää'mkiõl sâbrin da

ke'e'rted säämas ke'e'rtlaž ceälkkmuužžid, koi'd õhtteet på'rddkerjja. Tât seämma kuâskk saa'mi valdia lu'vddkâ'ddnee'kkid, komiteanee'kkid, tuâjj'joukknee'kkid da va'steei tuâimmorgane'e'kkid sä'mmlai dommvu'ust da tõi âalgpeä'lnn še, te'l ko kiõtt'tõõlât sä'mmlai aa'sšid. Paalgâskoo'ddi õhttõsnee'kkest da tõi halltõsnee'kkest lij seämmanalla vuõiggâdvuõtt sâbbrest mains-ted säämas.

Ooudpeä'lnn tän ceäkksest sarnnum sâbrin âlgg jä'rted taa'rbi mie'ldd tu'lkõõzz.

7 §

Vuõiggâdvuõtt i'lmmed sää'mkiõll jie'nnkiõllân narodteâttriâšsmõ'sše

Sä'mmlast, keä'st lij Lää'ddjânmmest dommkâ'ddläa'jjest (201/1994) sarnnum dommkâ'dd, lij vuõiggâdvuõtt i'lmmed narodke'rtjriâšsmõ'sše ruõkkâm diõtt, što suu jie'nnkiõll lij sää'mkiõll.

8 §

Ve'rggnee'kki teâdtumuš

Ve'rggnee'kk â'lğge ââ'nned sää'mkiõl te'l še, ko sij teâdte oummid aa'sšeez pîrr.

Ve'rggnee'kk i'lmmedõõzz, kuultõõzz da õlmsapiijmõõžž di jee'res teâdtumuuzž oummid, seämmanalla ko vuä'ppeskõõlb da narod ââ'nnemnalla ju'rddum lomaak tiuddeemvuä'pstõõzzivui'm â'lğge raajjâd da u'vdded sä'mmlai dommvu'ust säämas še.

Suudvuõiggõõzz, su'vddi, kihlkâ'ddkonttâr le'be tõi juâkkaz le'be kihlkâ'dd påâdai konttâr le'be tõi ve'rggoummu vee'rtj peä'lest u'vddum kuultõõzz da teâdtõõzz pri- vatoummu vuõiggâdvuõd kuõskki aa'sšin vueil'tet kuuitâg mä'tmešt u'vdded pâi lääd- das, te'l ko mâka sää'mkiõl âânnmõš le'ççi taarbt'e'mes.

Jee'res ko 2 §:z 1 da 2 momenttist mie'rruum valdia ve'rggnee'kkin da strooit- lin âlgg 1 momenttist sarnnum i'lmmedõõzz, kuultõõzz, õlmsapiijmõõžž da teâdtõõzz di lomaak tiuddeemvuä'pstõõzzivui'm raajjâd da u'vdded säämas še, te'l ko tõi kue'skke vueil'vv'vuä'zzest sä'mmlaid le'be te'l ko mudoi lij vääžnai vââ'kk.

Vaali da meerjiõnstumuuži diõtt rajjum i'lmmtõskoortid jeät rajju säämas lokku vää'ldkani sää'mtee'ggin u'vddum lää'jj 24 §:sest sarnnum i'lmmtõskoortid.

9 §

Lää'jj da jee'res šiõtt'tõõzz di šiõtt'tee-mehdtõõzz da smiõtl'dõõgg

Sä'mmlai kuõskki lää'jj da jee'res šiõtt'tõõzz di valdiasuåppmõõžž da jee'res Lää'ddjannam šiõtt'tõsnorldõõggâst čõõdteei ä'sškeer'jid da teättanouddmuužžid čõõdteet sää'mkiõllsaž jaårglåtmmõššân še, te'l ko valdiasaåbbar le'be ää'sšvuä'sslaž ministeria nu'tt meärrad. Tät seämma kuåskk meärrõõzzid, vuä'ppõõzzid, tu'mmstõõggid da teättanouddmuužžid, koid čõõdteet ministeria le'be valdia jee'res ve'rğgnee'kk mie'rreemnorldõõggâst.

Ministeriast le'be valdia komiteast, tuåjj-jooukâst le'be tõõinallšem tuåimmorgaanin valmstõllum da čõõdtem vuåla šõddâm lää'kkõhdtõõzz da smiõtl'dõõgg le'be tõõi vu-ännõõzz čõõdteet säämas še, ko ministeria nu'tt meärrad, te'l ko tõk kue'skkõe sä'mmlaid le'be te'l ko muđoi lij vääžnai vää'kk tue'jjeed nu'tt.

10 §

Sää'mkiõl âannmõš ve'rğgnee'kk tuåjjkiõllân

Ve'rğgnek, kää'tt reuågg pâi sää'maa'sši pirr, vuaitt ää'nned tuåjjkiõllân sää'mkiõl lää'ddkiõl paaldâst.

3 låakk

Sä'mmlai dommvuu'dest suåvtem vuåla šiõtt'tõõzz

11 §

Spesial õõlgtumuužž

Ooudpeä'lnn 2 §:z 1 momentist mie'rroom ve'rğgnee'kk ä'lgge sä'mmlai dommvuu'dest åarai ve'rğgpõõrtin da jee'res tuåimppääi'kin jää'kkted võl, što mai'd 12-16 §:sin šiõtt'teet.

12 §

Vuõiggådvuõtt ää'nned sää'mkiõl ve'rğgnee'kkivui'm

Sä'mmlast lij vuõiggådvuõtt ää'nned ve'rğgnee'kkivui'm lää'dd- le'be sää'mkiõl jii'jjes va'lljumuužž mie'ldd. Vuõiggådvuõd-âst ää'nned ruõcc kiõl šiõtt'teet kiõll'lää'jjest (423/2003).

Sä'mmlast lij seämma vuõiggådvuõtt sä'mmlai dommvuu'd åålgpeä'lnn še valdia ve'rğgnee'kkivui'm te'l, ko tak muttåzoo-ccåmve'rğgnekken kiõtt'tå'lle dommvuu'd ve'rğgnee'kkest alttuum aa'sšid.

13 §

Vuõiggådvuõtt vuä'žžad tuåimtemkee'rij le'be jee'res ä'sškeer'j säämas

Sä'mmla, kää'tt lij ää'sšvuä'sslaž, ålgg u'vdded suu raukkmõõžž mie'ldd suudkåc-čemooccmõõžž, suudâm, tu'mmstõõgg, pâ'rddkee'rij le'be jee'res ä'sškeer'j säämas tõn vuä'zzest, ko ä'sš kuåskk suu vuõiggõõzz, ouddõõzz le'be õõlgtõõzz, pe'ce te'l ko kõõčcmõõžžâst lij ä'sškeer'j, kää'tt ij vaaikad ää'sš čåuddmõ'sše. Te'l ko sä'mmlaž, kää'tt lij ää'sšvuä'sslaž, lij ää'nnam ke'rijtee'l le'be mainstee'l sää'mkiõl, ko son lij sagstõõllâm ve'rğgnee'kkîn, kää'tt suu aa'sšees häidd, su'nne å'lgg u'vdded säämas tuåimtemkee'rij va'steei veeidåsvuõdâst da va'steei ouddõõzzin nu'tt, što son ij taarbâž tõn jee'rab raukkâd.

Tuåimtemkee'rjest ålgg kuuitåg u'vdded pâi staan jaårglåtmmõõžž säämas, ko mâka ää'sšvuä'ssla lie jiånai da sij jie leåkku õõutmiõlâst sää'mkiõl ää'nnmest.

14 §

Sää'mkiõl silttõs da tõn kuõskki čeä'ppvuõttõõlgtõõzz

Te'l ko ve'rğgnek vålld oummid riõuggu, ålgg ää'nned huõl tõ'st, što personkå'dd juõ'kk konttrest le'be tuåimppääi'kest pâstt kääzzkå'stted ä'sšlaid säämas še. Ve'rğgnek

âlgg tän lââ'ssen škooul'jumuužž jâ'rstee'1 le'be jee'res vue'jjivui'm ââ'nned huõl tõe'st, što personkâ'dd silttad te'mmet sää'mkiõl, što pâstt hoi'ddjed tuâjes sää'mas.

Sää'mkiõl silttõõzz vuei'tet piijjâd kiõllsilttõõzz kuõskki čea'ppvuõttõõlgtõsân valdia ve'rggnee'kk personkâdda lââ'jjin le'be la'kke vuâddee'1 valdiasâbbar le'be ministeeria asetõõzzin di seâmmanalla kââ'ddla ve'rggnee'kk personkâdda kâ'dd-lââ'jj (365/1995) mie'ldd, te'1 ko nâkam čea'ppvuõttõõlgtõõzzâst ij leäku šio'ttuum lââ'jjin le'be la'kke vuâddee'1. Sää'mkiõl silttõs kiõččât spesial merittân, hâ't tøn ij leäku piijjum vee'rj, tuâim le'be tuâi čea'ppvuõttõõlgtõsân.

Sää'mkiõl silttõõzz kuõskki čea'ppvuõttõõlgtõõzzin lij suâvlaž vuâzzin viõggâst, što mâi'd šio'tt'heet lââ'jjest (424/2003) õõlmâsohttsažkoo'ddi personkâ'dd kiõllsilttõõzzâst. Sää'mkiõl silttõõzz čuâ'jjet takai kiõlltu'tkkõõzzin u'vddum lââ'jjest (668/1994) mie'rrium kiõlltu'tkkõõzzin le'be mättjumuužž ääi'j rajjum kiõllteestin le'be õllškooulmättjumuužžin.

15 §

Ve'rggnee'kk õõlgtumuš ââ'nned sää'mkiõl

Ve'rggnee'kk â'lgge i'lmmtõõzzin, kâččmõõžžin da kee'rjin, koid vuõl'tteet ää'sšvuâ'ssla le'be tøn ooumže, keâzz âlgg lââ'jj mie'ldd i'lmmted tu'mmjem vue'lnn ââ'rai le'be tu'mmjem vuâlla puõ'tti ää'sšest, ââ'nned ää'sš kiõtt'tõõllâm kiõlâst soorčkani vuâsttavâ'lddeja kiõl, te'1 ko tõt lij teâdast le'be vuâžžat hie'lkeld tiõttu, le'be ââ'nned lââ'ddkiõl lââ'ssen sää'mkiõl še.

Ve'rggnek âlgg raauktää ââ'nned sää'mkiõl, te'1 ko vasttad su'ne tuâimtum sää'mkiõllsa kee'rjid.

Ve'rggnee'kk â'lgge tuâjsteez mudoi še viikkâd oudâs sää'mkiõl âânmmõõžž.

16 §

Sää'mkiõl âânmmõš kââ'dd ä'sškee'rjin

Nâkam kââ'dd, ko'st sâ'mmla lie leâm mõõnni ee'jj vuõssmõs peei'v jâänab ko õht

kuâlmõs, tuâimorgan âlgg ââ'nned sää'mkiõl še nâkam pâ'rddkee'rjin da jee'res ä'sškee'rjin, koid ij õõlg u'vdded privat ää'sšvuâ'ssla da kookk lie mudoi vââžnai. Jee'res še kâ'dd âlgg ââ'nned sää'mkiõl nâkam ää'sškee'rjin nu'tt veeidsen ko sij tâtta.

17 §

Jäärnâkstrooite'1 di valdia le'be kââ'dd vuâimstam õutstõõzz

Valdia jäärnâkstrooite'1 di nâkam kääzzkõõzz pu'hti õutstõs, ko'st valdiast le'be õõut le'be määng 2 §:z 1 momeent 1 pää-i'kest mie'rrium kââ'ddest lij mie'rreemvâldd, âlgg sâ'mmlai dommvuu'dest u'vdded tän lââ'jj oudldam kiõll'laž kääzzkõõzz da âlgg teâdted naroo'de sää'mas še tuejjumuužž šlaajj da ää'sš oudldam veeidâsvuõd' mie'ldd da nâkamnalla, što tøn obbvõttân ärvtõõlee'1 vuei'tet ââ'nned jäärnâkstrooite'1 le'be õutstõõzz peâ'lest määžna. Te'1 ko valdia jäärnâkstrooite'1 hâidd ve'rggnek'tuâi, tõzz âlgg suâvvted, što mâi'd tän lââ'jjest šio'tt'heet ve'rggnee'kkest.

18 §

Privatoummu kiõll'laž kääzzkâ'sttemõõlgtõs

Te'1 ko mâka õõlmâs vaaldšemuâjj lij lââ'jjin le'be la'kke vuâddee'1 šio'ttuom privatooumže, suu kuâskk, te'1 ko son hâidd tän tuâi sâ'mmlai dommvuu'dest, tõt što mâi'd tän lââ'jjest šio'tt'heet ve'rggnee'kkest. Te'1 ko nâkam tuâi vuâsttava'lddi sâ'mmlai dommvuu'dest tuâimm ve'rggnee'kk tu'mmstõõgg le'be jee'res tuâim diõtt le'be ve'rggnee'kk da vuâsttava'lddi kōskksaž suâppmõõžž diõtt, ve'rggnee'kk âlgg ââ'nned huõl tõe'st, što tän lââ'jj mie'lddsâž kiõll'laž kääzzkõõzz uu'det te'1, ko hââidet tuâi. Tâ'st âlgg ââ'nned huõl te'1 še, ko ve'rggnee'k oudd jee'res ko õõlmâs vaaldšemuâi privatoummu hââid vue'lnn sâ'mmlai dommvuu'dest, ko mâka tän lââ'jj oudldam kääzzkõstää'ss tøn õõlgad.

4 l  kk

**Vuoiġġadvuott tu   kk  sse da
j  rgl  ttm   sse**

19  

Vuoiġġadvuott tu   kk  sse

Te 1 ko t  n l   jj mie 1dd mainstet       kiott'toollmest s   mkiol, oolġci       kiott'toollm      u'vdded n  kam re ugla tu  jjan, k   tt silttad s   mkiol. Te 1 ko ve   g nee   kest ij le kku n  kam s  amas silteei re ugla , k   tt vu itci kiott'tooll  d      ,   gg ve   g nek j  rjsted tu   kk      d  aram, te 1 ko t  t ij ji      ann huol tu   kk     st.

20  

*Vuoiġġadvuott tu imtemkee   rj da jee   res
     ee   rj j  rgl  ttm   sse*

Te 1 ko vaald em     st, vaald eml   jja    nem     st le   be rikos     st suudk    m   , suud  m, tu  mmstok, p  rddke   rj le   be jee   res      ke   rj ij rajjum l   ddas le   be ru  c  s, ve   g nek   gg u'vdded s   mmla, k   tt lij      svu  ssla , suu raukk  m diott m   uste   m veerjla  j  rgl  ttm      t  n      ee   rin t  n vu  zzest ko       ku  skk suu vuoiġġo   , ouddo    le   be oolġto   , pe   ce te 1 ko k  o   m     st lij      ke   rj, k   tt ij vaaikad            dm     . J  rgl  ttm      gg ohtteed tu imtemkerjja le   be jee   res      kerjja.

Te 1 ko veerjla  j  rgl  ttm     st lij j  rgl  ttm  v     , ve   g nek   gg teevv  d t  n, pe   ce te 1 ko teevvm    lij aivv taarbte   mes. S   mmla, k   tt lij      svu  ssla ,   gg te 1 u'vdded tivvum tu imtemkee   rj d  aram.

21  

*Vuoiġġadvuott vu     ad j  rgl  ttm     
s   mkiol konttrest*

Ve   g nee   kest, k   tt t  n l   jj mie 1dd   gg u'vdded suu tu imtemkee   rjest s   mkiolssa  j  rgl  ttm      le   be tu im-

temkee   rj s  amas, lij vuoiġġadvuott vu     ad j  rgl  ttm      s   mkiol konttrest, te 1 ko j  rgl  ttm      ij vuei   t mudoi ha   k  eed. Se mmanalla ve   g nee   kest lij vuoiġġadvuott vu     ad konttrest s   mkiolssa       ke   rjest j  rgl  ttm      l  addas.

22  

*J  rgl  ttm     st le   be tu   kk     st
  dd  m kuuli m  hsssem*

Te 1 ko valdia ve   g nek   gg u'vdded le   be tu imted      vu  ssla tu imtemkee   rj le   be      ke   rj s  amas le   be s  amas j  rgl  ttum le   be   gg      nnet tu   kk     , valdia m  hss tu imtemkee   rj raajjimest le   be j  rgl  ttmest le   be tu   kk     st s  amas   dd  m kuulid.

K   dd, koo   ddi ohtt  s le   be aa   rhelk   dd le   be sie brrk   dd m  hss 4—6, 12, 13, 15, 16 da 30  :sin mie   ruum tu imtemle   be jee   res      ke   rj raajjimest le   be j  rgl  ttmest le   be tu   kkemest   ddi kuulid.

23  

     la  m  hss j  rgl  ttm      ji    

Te 1 ko valdia, k   dd lebe koo   ddi ohtt      ve   g nekka le   be ceerkavla ve   g nekka lij vuolttuum      ke   rj s  amas, h  t      st ij le kku vuoiġġadvuott      nnet s   mkiol t  n ve   g nee   kin,   gg ve   g nek, m      ko lij kuull  m      , taarbi mie 1dd ha k  eed      ke   rjest j  rgl  ttm      t  n kiolle, koonn ve   g nee   kest      net da      la  m  hss t  n.

5 l  kk

**Tuejjumu   , kookk ve   ke ooud  s kiol   la
vuoiġġadvuodid**

24  

*Ve   g nee   ki oolġt  s   o  ted kiol   la
vuoiġġadvuodid*

Ve   g nek   gg suu tuejjumu   st ji    altte 1      nnet huol t  st,   to t  n l   jj staanuum kiol   la vuoiġġadvuod      de

tuõttân juõ'kkpeivvsaz jie'llmest. Tõt âlgg
čuä'jted oummid, što kääzzkâstt säämas še.

Ve'rggnek vuäitt u'vdded pue'rab kiõll'la
kääzzkõõzz še, ko mõõnn tän lää'jjest oudl-
deet.

25 §

*Ve'rgg'luõvâsvuõtt paa'lkin da luõvâsvuõtt
tuâjast sää'mkiõl silttõõzz ha'ñkkeem diõtt*

Nâkam 2 §:z 1 momenttist mie'rruum val-
dia ve'rggnee'kk ve'rggoummust, koonn
ve'rggvu'vdd lij obbnes saa'mi dommvuu'd
se'st, lij vuõiggâdvuõtt, te'l ko mâka son lij
reâuggam tän ve'rggnee'kk tuâjast uucc-
mõsân ee'jj ääi'j, vuä'žžad ve'rgg'luõvâsvuõd
paa'lkin nâkam sää'mkiõl silttõõzz ha'ñkk-
eem diõtt, kää'tt lij ta'rbes suu ve'rgg'tuâi
hoi'ddjem diõtt. Nâkam ve'rggnee'kk tuâjast
âarai reâugglast lij seâmmannallsem oudl-
dõõzzivui'm vuõiggâdvuõtt vuä'žžad luõvâs-
vuõd tuâjstest tän seâmma ää'šš diõtt.

Oudpeä'lnn 2 §:z 1 momenttist mie'rruum
kää'dd le'be kâ'ddõhttõõzz da nâkam 2 §:z 1
momeentt 2 da 3 pääi'kest mie'rruum valdia
ve'rggnee'kk tuâjast âarai ooumžed, koonn
ve'rggvu'vdest vuä'ss lij saa'mi domm-
vu'vdest, di Paalgâskoo'ddi õhttõõzz person-
kâdda kuulli ooumžed vuei'tet miõttâd
ve'rgg'luõvâsvuõd paa'lkin le'be luõvasvuõd
tuâjast nâkam sää'mkiõl silttõõzz ha'ñkkeem
diõtt, te'l ko mâka son lij reâuggam tän
ve'rggnee'kk tuâjast uuccmõsân ee'jj ääi'j.
Valdiasábbar asetõõzzin vuei'tet šiõtt'teet
jee'res mäâinin ve'rgg'luõvâsvuõd diõtt le'be
luõvâsvuõd tuâjast diõtt.

Ve'rgg'luõvâsvuõtt'tu'mmstõõgg le'be ast
luõvâsvuõd kuõskki tu'mmstõõgg mäinnân
vuei'ted piijjâd, što reâugglaž ráâjj ve'rgg-
nee'kkin kee'rjlaž suâppmõõžž, koonn
mie'ldd son reâugg ve'rggnee'kk vuâlžen
saa'mi dommvuu'vdest mâñña ve'rgg'luõvâs-
vuõd le'be mâñña tuâjast luõvâsvuõd snâät-
nai ääi'j, kää'tt ij vuä'žž lee'd kuu'kkab ko
õhtt ee'kk. Suâppmõ'sše vuei'tet vä'ldded
meä'rrõõzz tõ'st, što reâugglaž mähss
ve'rggnekka, te'l ko son mâka suâppum ääi'j
se'st vuâlgg meâdda tuâjstes le'be ko suu
pääkkat meâdda tuâjstes su'st šõddâm jee'res
vââ'jj ko panntiõrvâsvuõd diõtt, jāannõsân

kiõl mätt'tõõttmest vuõi'gggest šõddâm kuuli
va'stteei suâppmõš-sääkk.

26 §

Sää'mkiõllkoontâr

Sää'mkiõl jāarglâttmõõžž da jee'res tän
lää'jjest šiõtt'tuum tuâjai vääras sää'mtee'gg
vuâlžen lij sää'mkiõllkoontâr, kää'tt âlgg
lee'd saa'mi dommvuu'vdest.

Sää'mkiõllonttrest šiõtt'teet tää'rķben val-
diasábbar asetõõzzin.

27 §

Sää'mkiõl veä'kkteei

Sää'mjânnam läänhalltõõzzâst di valdia
pirrõs- da pääiklažvaaldsem vuâlaž ve'rgg-
nee'kkest vuäitt sä'mmlai dommvuu'vdest
lee'd sää'mkiõl veä'kkteei. Veä'kkteeja
kääzzkõõzz lie ä'ššla dääram.

28 §

Vuâppmõš da praavumuš

Juõ'kk ve'rggnek vuâpp jii'jjes tuâjain tän
lää'jj jä'kk'tumuuzž.

Sää'mtee'gg präâvv tän lää'jj suâvtumuuzž
da vuäitt u'vdded vuâ'pstõõzz kiõll'lää'jj
vuâlla kuulli kõõčmõõžžin da vuäitt ehded
pue'rõõzzid nâkam aa'šši teevvâm vääras,
kook jie leäkku kuddnalla.

29 §

Maainâs

Sää'mkiõllkoontâr oudd õõutsââ'jest
sää'mtee'gg mie'rrâam sää'mkiõllsábrin
juõ'kk vaalpoodd sää'mteggâ mainnâz tõ'st,
što mä'htt sää'mkiõl kuõskki lää'jj lie õnnum
da mä'htt sä'mmlai kiõll'la vuõiggâdvuõd lie
čõõdtum da mä'htt kiõllâârmõõžž lie mõõ-
nnâm ooudârâra tõn mie'ldd ko valdiasábbar
asetõõzzin tää'rķben šiõtt'teet.

Valdiasábbar kiõll'lää'jj suâvtem kuõskki
mainnsest šiõtt'teet kiõll'lää'jjest.

6 láakk

Pááđai šiött'tõõzz

30 §

Ceerkavlaž ve rǧǧnee kǧ

Seamma, što mái'd tán láä'jjest šiött'teet sää'mkiöl áánnmest valdia ve rǧǧnee kǧkin, kuáskk áä'sšvuá'sslai áánnam kiöl da tuáimtemkee'rji da jee'res ä'sškee'rji áánnam kiöl Oulu aa'rhelkáá'dd duõmmkapittlest da nákam papp'pravlee'n'jain, kooi tuáimvouda sää'mmlai dommvu'vdd le'be vuá'ss tõi'st kooll, te'l ko ä'sš ij leákku nákam, što tõi vuáitt kiõččád ceerkavlää'jj (1054/1993) mie'ldd ceerkav jii'jjes ä'sšen, da ortodoksi ceerkavkáá'dd Oulu aa'rhelkáá'dd koontár.

Mái'd tán láä'jj 1, 4, 5, 8, 20 da 24 §:sin šiött'teet, kuáskk seámmanalla evaņe'lis-luternee kǧk ceerkav Enontekiõ, Aanar, Uccjoogg da Suá'djel sie'brkoo'ddid, te'l ko ä'sš ij leákku nákam, što tõi vuáitt kiõččád ceerkavlää'jj mie'ldd ceerkav jii'jjes ä'sšen, da ortodoksi ceerkavkáá'dd Sää'mjânnam sie'brkáá'dd.

31 §

Vadia mä'hssemõõlgtõs

Valdia täällarvvlõ'sse álgg vä'ldded mie'rtie'ǧǧ valdiaveä'kǧkie'ǧǧi väaras koo'ddid, sie'brid, sää'mmlai dommvu'vdd paalgáskoo'ddid da 18 §:sest mie'rruum privoummid tán láä'jj áánnmest šõddâm láä'sskuuli kátteem diõtt.

32 §

Sää'm kiõl staattus snäätmai vaaldšem-vuu'din

Sää'mmlai vuõiggâdvuõđást vuážžad vuáđđskooul- da jee'res mátt'tõõzz jii'jjes jie'nkiõlin, sää'm kiõl mátt'tõõzzást di sää'm kiõlást mátt'tõskiõllân, mátt'tõsaunnen da tu'tkõskiõllân šiõ'tt'teet jee'rab.

Sää'mmlai vuõiggâdvuõđást vuážžad

pei'vvháaid jii'jjes jie'nkiõlin šiött'teet páárnai pei'vvháaidest u'vddum láä'jjest (36/1973).

Tán láä'jj 2 §:z 1 momenttist mie'rruum ve rǧǧnee kǧk á'lgge jää'kǧted tán láä'jj šiött'tõõzzid, ko suávteet puõcci sää'jest da vuõiggâdvuõđin u'vddum láä'jj (785/1992) da sosialhuõl ää'sšla sää'jest da vuõiggâdvuõđin u'vddum láä'jj (812/2000).

33 §

Tää'rǧab šiött'tõõzz

Tää'rǧab šiött'tõõzz tán láä'jj tiu'ddepiijmõõžžást uu'det valdiasábbar asetõõzzin.

7 láakk

Viõ'kǧešõddâm- da serddšiõtt'tõõzz

34 §

Viõ'kǧešõddmõš

Tät láä'kǧ šádd viõ'kǧe õđdee'jjmannu 1 peei'v 2004 da tõi'n káá'mtet sää'mkiõl áánnmest ve rǧǧnee kǧkivui'm pá'zläštammannu 8. peei'v 1991 u'vddum láä'jj (516/1991) tõzz má'ņņlest rajjum muttõõzzivui'm.

Ju'n ouddâl ko tät láä'kǧ šádd viõ'kǧe, vu-ei'tet altteed tõi'n tiu'ddepiijmõõžž oudldam tuejjumuužž.

Tät láä'kǧ álgg lee'd Láä'ddjânnam šiött'tõõzzi norldõõggâst aanarsää'm-, nuõrt-sää'm- da tuõddársää'mkiõlid jáárglõ'ttum še.

35 §

Serddšiõtt'tõõzz

Ko jee'res laa'jjin le'be asetõõzzin lij sie'vvõs tain laa'jjin káá'mtum la'kke sää'mkiõl áánnmest ve rǧǧnee kǧkivui'm, kiõččât što máņņa, ko tät láä'kǧ lij šõddâm viõ'kǧe, sie'vvõs meárkǧad sie'vvõõzz tán la'kke.

Ko äšš lij alttuum ouddâl, ko tät lää'kk ve'rggnek ij äššvuässla vuõiggõõzz da šâdd viõ'kke, suåvteet tän lää'jj viõ'kke ouddõõzz diõtt jee'resnalla preem. šõddmest viõggâst åarai šiõtt'tõõzzid, te'1 ko

He'1ssnest rosttovmannu 15 peei'v 2003

Tää'ssvää'ld Presidentt

TARJA HALONEN

Vuõiggâdvuõttminister *Johannes Koskinen*

Nr 1086

Sámi giellaláhka

Addojuvvon Helssegis juovlamánu 15 beaivve 2003

Riikkabeivviid mearrádusa mielde áshuvvo:

1 kapihttal

Almmolaš njuolggadusat

1 §

Lága ulbmil

Dán lága ulbmilin lea oasisttis dorvvastit vuoddolágas mearriduvvon sápmelaččaid vuoigatvuohta doalahit ja ovddidit iežaset giela ja kultuvrra.

Dán lágas mearriduvvo sápmelaččaid vuoigatvuođas geavahit iežaset giela duopmostuolus ja eará eiseválddi olis sihke almmolaš válddi geatnegasvuođain ollašuhttit ja ovddidit sápmelaččaid gielalaš vuoigatvuođaid.

Ulbmilin lea, ahte sápmelaččaid vuoigatvuohta vuoiggalaš riektegeavvamii ja buori hálddahussii dáhkiduvvo gielas fuolakeahtta ja ahte sápmelaččaid gielalaš vuoigatvuođat ollašuttuojuvvojit almmá, ahte daidda dárbaša sierra doarjalit.

2 §

Lága heivehanviidodat

Eiseválddit, maidda dát láhka heivehuvvo, leat:

1) Eanodaga, Anára, Soadegili ja Ohcejoga gielddaid doaibmaorgánat ja dakkár gielddavottastumiid doaibmaorgánat, main muhtin dán gielddain lea lahttun;

2) dat duopmostuolus ja stáhta guovlo- ja

báikkálašhálddahusa eiseválddit, maid virgeviidodahkii ovddabealde máinnašuvvon gielddat ollislaččat dahje osohahkii gullet;

3) Sámi leanaráddehus ja dan oktavuodas doaibmi doaibmaorgánat;

4) sámediggi, sámi áššiid ráddádallangoddi ja nuortalašlága (253/1995) 42 §:s oaivvilduvvon siidačoahkkin;

5) stáhtaráđi vuoigatvuohtakansler ja riikkabeivviid vuoigatvuohtaášeolmmoš;

6) geavaheaddjeášeolmmoš ja geavaheaddjeváidnolávddegoddi, dásseárvosátaolmmoš ja dásseárvolávddegoddi, diehtosuodjesátaolmmoš ja diehtosuodjelávddegoddi ja vehádatsátaolmmoš;

7) Álbmotealáhatlágádus ja eanandolliid ealáhatlágádus; sihke

8) dat stáhta hálddahuseiseválddit, mat nuppástusohcaneiseváldin giedahallet ovddabealde máinnašuvvon hálddahuseiseválddiid olis johtui boahán áššiid.

Dán lága galgá čuovvut maiddái boazodoallolága (848/1990) ja boazodoalloláhka-ásahusa (883/1990) mielde hálddahusaššiid giedahallamis daid stáhta eiseválddiid ja bálgesiid olis, maid virge- ja doaibmaviidodahkii sámiid ruovttuguovlu ollislaččat dahje osohahkii gullá, sihke Bálgesiid ovtastusas.

Lága heiveheamis fitnodatlágádusaide, fitnodagaide ja ovttaskas olbmuide mearriduvvo 17 ja 18 §:s sihke girkolaš eiseválddiide 30 §:s

Sierranasnjuolggadusat, mat heivehuvvojit sámiid ruovttuguovllus, leat lága 3 kapihtala siste.

3 §

Meroštallamat

Dán lágas oaivvilduvvo:

1) *sámegiela* anáraš-, nuortalaš- dahje davvisámegiela geavahuvvon giella dahje válđočuozáhatjoavkku mielde;

2) *sápmelaččain* sámédikkis addojun lága (974/1995) 3 §:s oaivvilduvvon sápmelaš;

3) *sámiid ruovttuguovlluin* sámédikkis addojun lága 4 §:s oaivvilduvvon sámiid ruovttuguovlu; sihke

4) *eiseválddiin* 2 §` 1 ja 2 momeanttas oaivvilduvvon duopmostuolut ja eará eiseválddit ja bálgesat sihke Bálgessiid ovtastus.

2 kapihttal

Gielalaš vuoigatvuodát

4 §

Sápmelačča vuoigatvuohta geavahit sámegiela eiseválddiid olis

Sápmelaččas lea vuoigatvuohta iežas áššis dahje áššis, mas son gullojuvvo, geavahit dán lágas oaivvilduvvon eiseválddi olis sámegiela.

Eiseváldi ii oaččo ráddjet dahje biehttalit ollašuttimis dán lágas mearriduvvon gielalaš vuoigatvuodaid dan vuodul, ahte sápmelaš máhtta maid eará giela, dego suomadahje ruotagiela.

5 §

Vuoigatvuodalaš persovvna gielalaš vuoigatvuodát eiseválddiid olis

Organisašuvnnas ja vuodđudusas, man beavdegirjegiella lea sámegiella, lea vuoigatvuohta eiseválddiid olis áššiid divššodettiin geavahit beavdegirjegiela ja čuovvut heivvolaš osiin, mii 4 §:s mearriduvvo sápmelačča vuoigatvuodas geavahit sámegiela.

Oahppolágádusas, man oahpahušgiella lea sámegiella, lea vástideaddji ládje vuoigatvuohta geavahit sámegiela dađi mielde go 1 momeanttas mearriduvvo.

6 §

Sámegiela geavaheapmi álbmotválljen orgánain

Eanodaga, Anára, Soadegili ja Ohcejoga gielddaid doaibmaorgánaid sápmelaš lahtuin lea vuoigatvuohta geavahit sámegiela čoahkimiin sihke čálalaš cealkámušain, mat laktojuvvojit beavdegirjái. Seammá guoská stáhta lávdegottiid, komiteaid, bargojoavkkuid ja vástideaddjelágan mánggalahtot doaibmaorgánaid sápmelaš lahtuin sámiid ruovttuguovllus ja giedahaladettiin áššiid, mat earenoamážit gusket sápmelaččaid, dan olggo-bealdege. Bálgessiid ovtastusa ja dan stivrra čoahkkimiidda oassálasti sápmelaččas lea vástideaddjeládje vuoigatvuohta geavahit čoahkkimis sámegiela.

Ovddabealde dán paragrafas oaivvilduvvon čoahkkimiin galgá dárbbu mielde ordnejuvvot dulkon.

7 §

Vuoigatvuohta almmuhit sámegiela eatnigiellan veahkadatdiehtovuogádahkii

Sápmelaččas, geas lea Suomas ruovttugiela (201/1994) oaivvilduvvon ruovttugiela, lea vuoigatvuohta almmuhit furkejuvvo veahkadatdiehtovuogádahkii eatnigiellanis sámegiella.

8 §

Eiseválddiid diehtujuohkin

Eiseválddit galget álbmogii čujuhuvvon diehtujuohkimis geavahit maiddá sámegiela.

Eiseválddiid almmuhusat, gulahusat ja almmustahttimat ja álbmogii addojuvvon eará diedáhusat sihke oahpástagat ja olbmuid geavahussii oaivvilduvvon skovit deavdinrávvagiiguin galget sámiid ruovttuguovvlus ráhkaduvvot ja addojuvvot maiddá sámegillii.

Gearretievtti, duopmára, gihligottedoaimmahaga dahje dan ossodaga dahje gihligotti sierranas virgedoaimmahaga dahje daid virgeolbmo virggi bealis addin gulahusat ja diedáhusat ovttaskas olbmo vuoigatvuoda

áššiin sáhttet goit vihkkehallama mielde ad-
dojuvvot dušše fal suomagillii, jos sáme-
giela geavaheapmi livččii čielgasit dárbbas-
meahttun.

Earáid go 2 §` 1 ja 2 momeanttas oaivvil-
duvvon stáhta eiseválddiid ja lágádusaid olis
galget 1 momeanttas oaivvilduvvon almmu-
husat, gulahusat, almmustahttimat ja diedá-
husat sihke skovit deavdinrávvagiiguin
ráhkaduvvot ja almmustahttojuvvot maiddá
sámegillii, dalle go dat eanas gusket sápm-
laččaid dahje goas dasa muđuid lea ea-
renoamáš ágga.

Válggaid ja álbmotjienastemiid várás
ráhkaduvvon almmuhangoarttat eai ráhka-
duvvo sámegillii, earret sámediggelágas ad-
dojun lága 24 §:s oaivvilduvvon almmuhus-
goarttat.

9 §

*Láгат ja eará mearrádusat sihke mearrá-
dusevttohusat ja smiehttamušat*

Láгат, mat gusket earenoamážit sápm-
laččaid ja eará mearrádusat sihke stáhta-
soahpamušat ja eará áššegirjijt, mat almmus-
tahttojuvvit Suoma mearrádusčoakkáldagas
ja diedáhusat, almmustahttojuvvot
stáhtaráđi dahje áššáigullelaš ministeriija nu
mearridettiin maiddá sámegielat jorgalussan.
Seammá guoská ministeriija dahje stáhta eará
eiseválddi njuolggadusaid, rávvagiid,
mearrádusaid ja diedáhusaid.

Ministeriijas dahjege stáhta komiteas, bar-
gojoavkkus dahje daidda buohtastahtti doaib-
maorgánain válmmaštallojuvvon ja doppe
almmustahtti láchkaevttohusat ja smiehta-
mušat dahje daid čoahkkáigeasut almmus-
tahttojuvvot ministeriija nu mearridettiin
maiddá sámegillii, dalle go dat earenoamážit
gusket sápmelaččaid dahje go dasa muđuid
lea earenoamáš ágga.

10 §

*Sámegiela geavaheapmi eiseválddi bargo-
giellan*

Eiseváldi, man doaibma čuohcá dušše
sápmelaččaide, sáhtta geavahit bargogiellanis
sámegiela suomagiela lassin.

3 kapihttal

**Njuolggadusat, mat heivehuvvojit sámiid
ruovttuguovllus**

11 §

Earenoamáš geatnegasvuodát

Ovdalis 2 §` 1 momeanttas oaivvilduvvon
eiseválddit galget sámiid ruovttuguovllu
doaimmahagain ja eará doaibmasajiin čuo-
vut dasa lassin dan, mii 12—16 §:in mearri-
duvvo.

12 §

*Vuoigatvuohta geavahit sámegiela eiseváld-
diid olis*

Sápmelaččas lea vuoigatvuohta áššiid
doaimmahettiin eiseválddi olis geavahit
suoma- dahje sámegiela iežas válljema miel-
de. Vuoigatvuođas geavahit ruotagiela mear-
riduvvo giellalágas (423/2003).

Seammá vuoigatvuohta lea sápmelaččas
sámiid ruovttuguovllu olggobealdege stáhta
eiseválddiid olis dalle, go dat nuppástus-
ohcaneiseváldin giedahallet ruovttuguovllu
eiseválddiid olis johtui boahtán áššiid.

13 §

*Vuoigatvuohta oažžut doaimmahusgirji dah-
je eará áššegirji sámegillii*

Sápmelaš áššeoasálažžii galgá bivdágis ad-
dojuvvot stevdnenohcamuš, duopmu,
mearrádus, beavdegirji dahje eará áššegirji
sámegillii dađi mielde go ášši guoská su
vuoigatvuođa, ovddu dahje geatnegasvuođa,
earret jos jearaldagas lea ášši čoavdáseapmái
čielgasit váikkutmeahttun áššegirji. Jos
sápmelaš áššeoasálaš lea geavahan čálalaččat
dahje njálmmálaččat sámegiela dalle go lea
váldán oktavuođa áššegiedahalli eiseváldái,
galgá sámegielat doaimmahusgirji addot
seamma viidodagas ja vástideaddji eavttuid
mielde almmá, ahte dat bivdojuvvošii sierra.

Doaimmahusgirjjiis galgá goitge addot dušše virggálaš sámegielat jorgalus, jos áššeosálaččat leat mánggas, eaige sii leat ovttaoavilivis sámegiela geavaheamis.

14 §

Sámegiela máhttu ja dan dohkálašvuohtagáibádusat

Eiseváldi galgá bargoveaga bálvalussii válddedettiin fuolahit das, ahte dan bargoveahka gudege virgedoaimmahagas dahje eará doaibmasajis bastá bálvalit áššehasaidd maiddá sámegillii. Eiseváldi galgá dasa lassin skuvlema ordnemiin dahje eará doaibmajuiiguin fuolahit das, ahte bargiin lea dakkár sámegiela máhttu, maid eiseválddi barggut gáibidit.

Sámegiela máhttu sáhtta mearriduvvot gielamáhtu dohkálašvuohtagáibádussan stáhta eiseválddiid bargovehkii lágain dahje lága vuodul stáhtaráđi dahje áššáigullelaš ministeriija ásahusain sihke gieldda eiseválddiid bargiide gieldalága (365/1995) ortnega mielde, jos dákkár dohkálašvuohtagáibádus ii mearriduvvo lágain dahje lága vuodul. Sámegiela máhttu gehččojuvvo earenoamáš ánsun, vaikko dat ii leatge biddjon virggi, doaimma dahje barggu dohkálašvuohtagáibádussan.

Sámegiela máhtu dohkálašvuohtagáibádusain lea heivvolaš osiin fámus, mii mearriduvvo lágas almmosservošiid bargiin gáibiduvvon giellamáhtus (424/2003). Sámegiela máhttu čájehuvvo almmolaš gielladutkosiin addojun lágas (668/1994) oaivvilduvvon gielladutkosiin dahje oahpuid olis čadáhuvvon giellaiskosiin dahje allaskuvla-oahpuiguin.

15 §

Eiseválddiid geatnegasvuohta geavahit sámegiela

Eiseválddit galget almmuhusain, bovdehusain ja reivviin, mat sáddejuvvojit áššeosálažžii dahje dasa, geasa lága mielde galgá almmuhit ášši, mii lea jodus dahje mii boahá johtui, geavahit ášši giedahallangielas fuolakeahttá vuostáiváldi iežas giela, jos dat

lea diedus, dahje govttolaččat čilgemis, dahje geavahit sihke suoma- ja sámegiela.

Eiseváldi galgá almmá, ahte dat sierra bivdojuvvo, geavahit sámegiela go dat vástida dasa sámegillii doaimmahuvvon čálalaš oktavuohtaváldimiidda.

Eiseválddit galget doaimmastis muduidege ovddidit sámegiela geavaheami.

16 §

Sámegiela geavaheapmi gieldda áššegirjjiin

Dakkár gieldda, mas sámegielagiid mearri gieldda ássiin ovddit jagi vuosttaš beaivve lea leamaš stuorit go okta goalmmás, doaibmaorgána galgá geavahit maid sámegiela dakkár beavdegirjjiin ja eará áššegirjjiin, mat eai galgga addot ovttaskas áššeosálažžii ja main lea almmolaš mearkkašupmi. Earáge gieldda doaibmaorgána galgá geavahit sámegiela dákkár áššegirjiineaset dan viidodagas go gehččet dárbbaslažžan.

17 §

Fitnodatlágádusat ja stáhta dahje gieldda oamastan fitnodagat

Stáhta fitnodatlágádus ja dakkár bálvalusa buvttadeaddji fitnodat, mas stáhtas dahje ovttas dahje eanet go ovtta 2 §` 1 momeantta 1 čuoggás oaivvilduvvon gielddas lea mearri-danváldi, galgá sámiid ruovttuguovllus addit dán lágas gáibiduvvon gielalaš bálvalusa ja diedihit olbmuide maiddá sámegillii doaimma šlája ja áššeoktavuođa gáibidan viidodagas ja vugiin, man ollislaččat árvvoštaladettiin ii sáhte atnit fitnodatlágádusa dahje fitnodaga dáfus govttoheapmin. Stáhta fitnodatlágádussii dan divššodettiin eiseváldi doaimma dasa heivehuvvo, mii dán lágas mearriduvvo eiseválddis.

18 §

Ovttaskas olbmo gielalaš bálvalangeatnegasvuohta

Jos almmolaš hálddabusbargu lea lágain dahje lága vuodul mearriduvvon ovttaskas olmui, go dat dikšu dán barggu sámiid

ruovttuguovllus, dasa guoská, mii dán lágas mearriduvvo eiseválddiin. Jos dákkár barggu vuostáiváldi sámiiid ruovttuguovllus mearruhuvvá eiseválddi mearrádusa dahje eará doaibmabiju dahjege eiseválddi ja vuostáiváldi gaskavuoda soahpamuša vuodul, galgá eiseváldi sihkkarastit, ahte barggu divššodettiin addojuvvo dán lága mielde gielalaš bálvalus. Dát galgá maid sihkkarastojuvvot go eiseváldi addá eará go almmolaš hálldahusbarggu ovttaskas olbmo bargun sámiiid ruovttuguovllus, jos dán lága eaktudan bálvalusdási doalaheapmi dan gáibida.

4 kapihttal

Vuoigatvuohta dulkomii ja jorgalusii

19 §

Vuoigatvuohta dulkomii

Go dán lága vuodul geavahuvvo ášši njálmmálaš giedahallamis sámegeiella, galgá ášši giedahallama viggat addit sámegeiela máhtolaš bargi dikšumii. Jos eiseválddi olis ii leat dakkár sámegeiela máhtolaš bargi, guhte sáhtášii giedahallat ášši, galgá eiseváldi ordnet nuvtá dulkoma, jos dat ieš ii fuolat dulkomis.

20 §

Vuoigatvuohta doaimmahusgirjji ja eará áššegirjji jorgalusii

Jos hálldahusáššis, hálldahusláhkegeavahanáššis dahje rihkusáššis stevdenohcamuš, duopmu, beavdegirji dahje eará áššegirji lea ráhkaduvvon suoma- dahje ruotagillii, galgá eiseváldi addit sápmelaš áššeoasálažžii su bivdaga mielde nuvtá virggálaš sámegeielat jorgalusá dáin áššegirjjiin dađi mielde go ášši guoská su vuoigatvuoda, ovddu dahje geatnegavuoda, earret jos jearaldagas lea áššeoasálažžii čielgasit váikkutmeahtun áššegirji. Jorgalus galgá laktojuvvot doaimmahusgirjái dahje eará áššegirjái.

Jos virggálaš jorgalusas lea jorgalanmeattáhus, de eiseváldi galgá divvut dan, jos dan divvun ii leat čielgasit dárbbameahtun.

Sápmelaš áššeoasálažžii galgá dalle addit nuvtá divvojun doaimmahusgirji.

21 §

Vuoigatvuohta oazžut jorgalusá sámegeiela doaimmahagas

Eiseválddis, mii dán lága vuodul galgá addit doaimmahusgirjjistis sámegeielat jorgalusá dahje sámegeielat doaimmahusgirjji, lea vuoigatvuohta oazžut jorgalusá sámegeiela doaimmahagas, jos jorgalusá skáhppon ii muđuid heivvolaččat lihkostuva. Vástideadđi ládje eiseválddis lea vuoigatvuohta oazžut doaimmahagas suomageielat jorgalusá dasa sámegeiella guddojuvvon áššebáhpáris.

22 §

Geatnegavuoha jorgaleamis dahje dulkomis šaddan goluin

Jos stáhta eiseváldi galgá addit dahje doaimmahit áššeoasálažžii doaimmahusgirjji dahje áššegirjji sámegeielalažžan dahje sámegeielalaš jorgalusá dahje geavahit dulkoma, de stáhta lea vásttolaš sámegeielalaš doaimmahusgirjji ráhkadeamis dahje jorgaleamis dahjege dulkomis šaddan goluin.

Giella, giellaovttastupmi dahjege bismagoddi dahje searvegoddi lea vásttolaš 4—6, 12, 13, 15, 16 ja 30 §: s oaiivilduvvon doaimmahus- dahje eará áššegirjji ráhkadeamis dahje jorgaleamis ja dulkomis šaddan goluin.

23 §

Jorgalusá skáhppon áššehasa goasttádusain

Jos stáhta, giella dahje giellaovttastumi eiseváldái dahjege girkolaš eiseváldái lea guddojuvvon sámegeielat áššegirji, vaikko áššehasa ii leat vuoigatvuohta geavahit sámegeiela máinnašuvvon eiseválddi olis, galgá eiseváldi dárbbu mielde áššehasa gullama mañnel skáhppot su goasttádusain áššegirjjiis jorgalusá gillii, mii geavahuvvo eiseválddi olis.

5 kapihttal

**Doaimbajut, mat ovddidit gielalaš vuoi-
gatvuodaid**

24 §

*Eiseválddiid geatnegasvuohhta ollašuhhtit gie-
lalaš vuoiगतvuodaid*

Eiseváldi galgá doaimmastis iešdoaimma-
laččat fuolahit das, ahte dán lága dorvvastan
gielalaš vuoiगतvuodat ollašuvvet geavadis.
Dat galgá čujuhit álbmogii, ahte bálvala maid
sámegillii.

Eiseváldi sáhtá addit buoretge gielalaš
bálvalusa go mii dán lágas gáibiduvvo.

25 §

*Virgefriddjavuohhta bálkkain ja friddjavuohhta
barggus eretorumii sámegiela máhtu háhkama
várás*

Dakkár 2 §` 1 momeanttas oaiivilduvvon
stáhta eiseválddi virgeolbmoss, gean virge-
viidodat lea ollásit sámiiid ruovttuguovllus,
lea vuoiगतvuohhta, jos su su virgegaskavuoh-
ta dán eiseválddi bálvalusas lea bistán unni-
musat jagi, oažžut virgefriddjavuohda
bálkkáin virgebargguidis dikšumii dárbbaslaš
sámegiela máhtu háhkama várás. Bargis, gii
bálvala dákkár eiseválddi, lea vástideaddji
eavttuid mielde vuoiगतvuohhta oažžut friddja-
vuohda barggus eretorumii seamma dárkku-
hussii.

Ovddabealde 2 §` 1 momeanttas oaiivvil-
duvvon gieldda dahje gielddaovttastumi ja
dakkár 2 §` 1 momeantta 2 ja 3 čuoggás
oaiivilduvvon stáhta eiseválddi bálvaleaddji
bargái, gean virgeguovllus oassi lea sámiiid
ruovttuguovllus, sihke Bálgesiid ovtastumi
bargovehkii gullevažžii sáhtá miedihuvvot
virgefriddjavuohhta bálkkáin dahje friddja-
vuohhta barggus eretorumii virgebargguid
dikšumii dárbbaslaš sámegiela máhtu
háhkama várás, jos su bálvalangaskavuohhta
dán bargoaddi bálvalusas lea bistán unnimu-
sat jagi. Stáhtaráđi ásašusain sáhtá mearridit
eará virgefriddjavuohda dahje barggus eretor-
uma eavttuin.

Virgefriddjavuohhtamearrádusa dahje barg-
gus eretorummearrádusa eaktun sáhtá bid-
djot, ahte bargi, gii lea bálvalusas, dahká ei-
seválddiin čálalaš soahpamuša, man mielde
son bargá eiseválddi bálvalusas sámiiid ruovt-
tuguovllus virgefriddjavuohda dahje barggus
eretoruma nohkama manjel dihto áiggi, mii
ii oaččo leat guhkit go okta jahki. Soahpa-
muššii sáhtá váldit mearrádusa das, ahte
bargi, gii lea bálvalusas, máksá eiseváldái
eanemusat giellaskuvlema njulgestaga daga-
han goluid vástideaddji soahpamušsáhku, jos
son sohppojuvvon áigodagas lihccu iežas eret
dahje juos son ieš dagaha lihcohallama eará
ákka go buozanvuohda geažil.

26 §

Sámegiela doaimmahat

Sámegiela jorgaleami ja eará dán lágas
mearriduvvon bargguid várás sámedikis lea
sámegiela doaimmahat, mii galgá leat sámiiid
ruovttuguovllus.

Sámegiela doaimmahagas mearriduvvo
dárkkileappot stáhtaráđi ásašusain.

27 §

Sámegiela veahkeheaddji

Sámi leanaráđdehusas sihke stáhta guovlo-
ja báikkálašhálldahusa eiseválddi olis sáhtá
sámiiid ruovttuguovllus leat sámegiela veah-
keheaddji. Veahkeheaddji bálvalusat leat
áššehassii nuvttá.

28 §

Bearráigeahčču ja čuovvun

Juohke eiseváldi bearráigeahččá iežas
doaimmasuorggis dán lága čuovvuma.

Sámediggi čuovvu dán lága heiveheami ja
sáhtá addit ávžžuhusaid giellaláhkaásaheap-
mái laktáseaddji gažaldagain ja dahkat álga-
giid daid vigiid divvuma várás, maid dat
fuomáša.

29 §

Diedáhus

Sámegiela doaimmahat addá ovttas sámedikki ásahan sámi giellarádiin válgabajiid mielde sámediggái diedáhusa sámegiela lálkaásaheami heiveheamis sihke sápmelaččaid gielalaš vuoigatvuodaid ollašuvvamis ja gielladiliid ovdáneamis dađi mielde go stáhtaráđi ášahusain dárkileappot mearriduvvo.

Stáhtaráđi giellalálkaásaheami heiveheami guoskevaš diedáhusas mearriduvvo giellalágas.

6 kapihttal

Sierra njuolggadusat

30 §

Girkolaš eiseválddit

Mii dán lágas ášahuvvo sámegiela geavaheamis stáhta eiseválddiid olis, heivehuvvo dat maiddái áššeosálaččaid geavahan gillii, doaimmahusgirjjiin ja eará áššegirjjiin geavahuvvon gillii Oulu bismagotti duopmopakih-talis ja dain girkohearrádoaimmahagain, maid doaibmaviidodahkii sámiid ruovttu-guovlu dahje dan oassi gullá, jos ášši ii leat dakkár, ahte dan girkolága (1054/1993) mielde galgá atnit gullat girku iežas áššin, sihke ortodoksalaš girkogotti Oulu bismagotti kansliijas.

Mii dán lága 1, 4, 5, 8, 20 ja 24 §:s mearriduvvo, heivehuvvo vástideaddji ládje evangelalaš-luteralaš girku Eanodaga, Anára, Ohcejoga ja Soadegili searvegottiide, jos ášši ii leat dakkár, ahte dan galgá girkolága mielde atnit gullat girku iežas áššin, sihke ortodoksalaš girkogotti Sámi searvegoddái.

31 §

Stáhta ekonomalaš ovddasvástáduš

Stáhta bušehtti galgá váldit mearreruđa stáhtadoarjagiidda gielddaide, searvegottiide, sámiid ruovttuguovllu bálgesiidda sihke

18 §:s oaivvilduvvon ovttaskas olbmuide earenoamáš lassigoluid gokčama várás, mat dán lága heiveheamis šaddet.

32 §

Sámegiela sajádat muhtin hálddahussurggiin

Sápmelaččaid vuoigatvuodas oažžut vuoddoskuvla- ja eará oahpahusa iežaset eatnigillii, sámegiela oahpahusas ja sámegielas oahpahusgiellan, oahppoávnnsin ja dutkkusgiellan mearriduvvo sierra.

Sápmelaččaid vuoigatvuodas oažžut beaivedivššu iežaset eatnigillii mearriduvvo mánáid beaivedivššus addojun lágas (36/1973).

Dán lága 2 §` 1 momeanttas oaivvilduvvon eiseválddit galget čuovvut dán lága njuolggadusaid heivehettiin buohcci sajádagas ja vuoigatvuodain addojun lága (785/1992) ja sosiálafuolahusa áššehasa sajádagas ja vuoigatvuodain addojun lága (812/2000)

33 §

Dárkilit njuolggadusat

Dárkilit njuolggadusat dán lága ollašuttimis addojuvvojit stáhtaráđi ášahusain.

7 kapihttal

Fápmuiboahhtin- ja sirddanjuolggadusat

34 §

Fápmuiboahhtin

Dát lálka boahhtá fápmui oddajagimánu 1 beaivve 2004 ja dainna gomihuvvo njukčamánu 8. beaivve 1991 addojuvvon lálka sámegiela geavaheamis eiseválddiid olis (516/1991) dasa mañnel dahkkon nuppás-tusaiguin.

Ovdal dán lága fápmuiboahhtima sáhtta álggahit dan ollašuttima gáibidan doaibmajuid.

Dát lálka almmustahttojuvvo Suoma mearráduščoakkáldagas maiddá anáraš-, nuortalaš- ja davvisámegiela jorgalussan.

35 §

Sirddanjuolggadusat

Eará lága dahje ásahusa čujuhus dáinna lágain gomihuvvon sámegeala geavaheamis eiseválddiid olis addojun láhkii, gehččojuvvo lága fápmuiboahtima maŋnel oaivvildit čujuhusa dán láhkii.

Helssegis juovlamánu 15 beaivve 2003

Dásseválddi Presideanta

TARJA HALONEN

Ovdal dán lága fápmuiboahtima johtui bohtán áššiide heivehuvvojit ain dán lága fápmui boahtima maŋnel dat njuolggadusat, mat leat leamaš fámus, jos eiseváldi áššehasa vuoigatvuoda ja ovddu geahčadettiin ii eará mearrit.

Vuoigatvuohtaministtar *Johannes Koskinen*